గూడులేని గువ్వలు

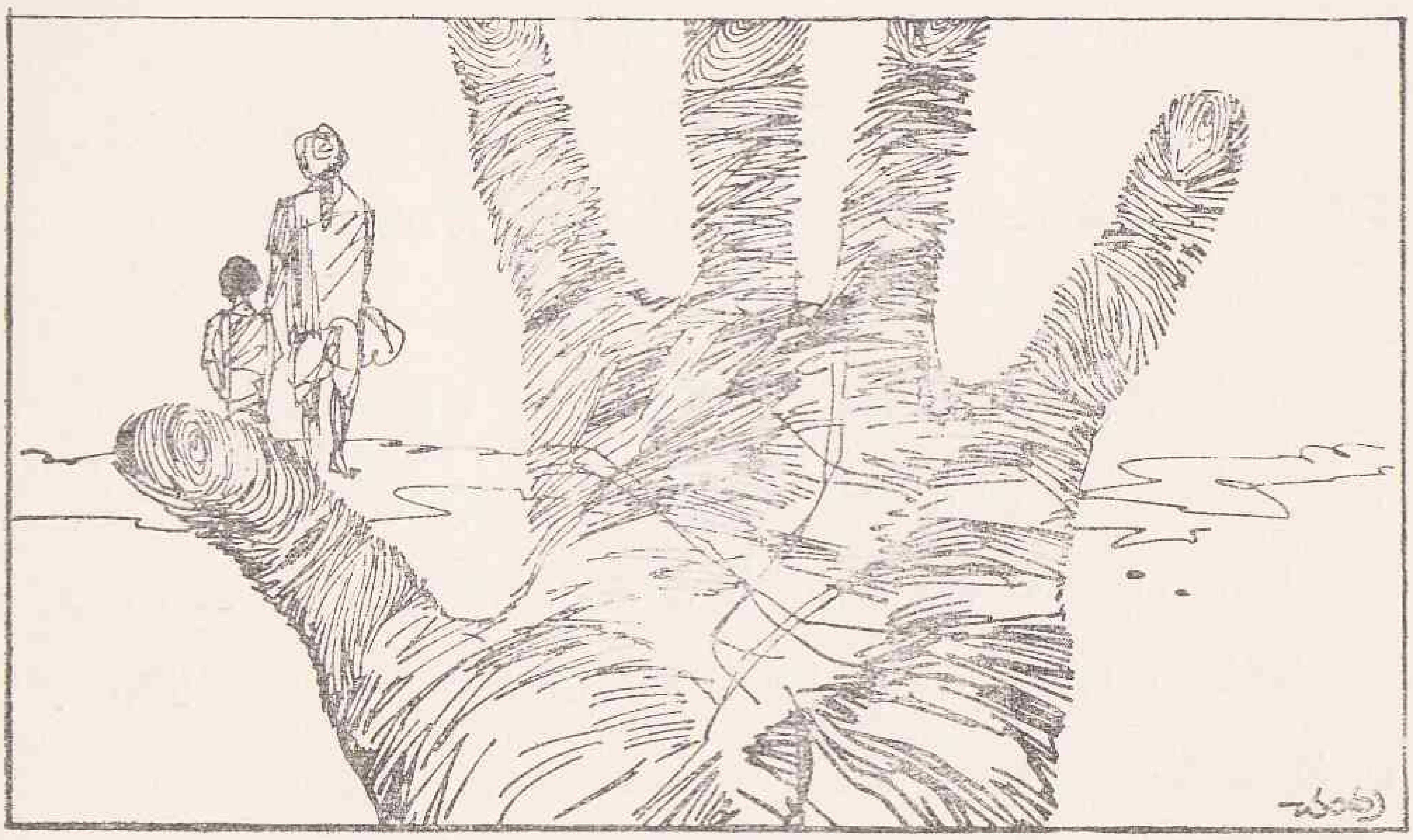

గెరిగల చింతమానుదాటి, కట్టూ గాలవదాటి, బొంతల గంగమ్మ గుడిదాటి, ఇరగమరెడ్డి చెరువు కట్టమీద నడుస్తున్నాడు పుల్లయ్య. అతని మనస్సు వెనక్కు లాగుతూ ఉంది. కాళ్ళు భారంగా ముందుకు పడుతున్నాయి. చిగర చెట్టుమీద సగిణంపిట్ట ఎడమప్రక్క నుండి కుడిప్రక్కకు 'తుర్రు' మని ఎగిరిపోయింది. దానితో 'ఇక పరవాలే'దని తెపరాయించుకొన్నాడు. బయలు దేరేటప్పుడు తానేమో స్వరం చూచుకొన్నాడు. 'సూర్యనాడి' బాగా ఆడుతూ ఉండినది. లేదంటే కాస్త ఉడుకు తక్కువనిపించింది. 'చిననాడి' కాబట్టి

ధైర్యంగా బయలుదేరాడు. తీరా గెవిన్లో అడుగుపెట్టేసరికి ముండమోపి గోయిందమ్మ నెత్తిమీద కట్టెల మోపుంచుకొని ఎదురయింది. 'చెడిందిరా కార్యం' మనుకొన్నాడు. తిరిగిపోదామనిపించింది. 'ఇప్పుడు చెడిందానికంటె ఇంకేమి చెడబోతుందిలే! నిండా మునిగితే చలేలేదు'—అని ముందుకే అడుగు వేశాడు. మొండిగా ముందుకు పోతున్నా అతని గుండె 'బిక్కు-బిక్కు' మంటూనే ఉంది. సగిణంపిట్ట కంటబడింది. కాస్త హుషారు కలిగింది.

ప్రొద్దు వాలింది. ఇంకా ఎండదెబ్బ అణగలేదు. భుజంమీద బుల్లోడు ఎండవడకు తట్టుకోలేకపోతున్నాడు. పుల్లయ్య తలగుడ్డను రెండు చేతులతో పొదివి పట్టుకున్నాడు. తలవాల్చి నిద్రబోతున్నాడు. వాడుకలేని పని. భుజం పీకుతూ ఉంది. అటూ, ఇటూ మార్చుకొందామంటే పిల్లవాడు నిద్రలేస్తాడు. చంకలో సద్దికూడు మూట. నడుస్తూంటే పెద్ద సొరకాయ బుర్ర మాదిరి ఈ ప్రక్కకూ, ఆ ప్రక్కకూ కొట్టుకుంటూ ఉంది. ఏపుగా పెరిగిన ముండ్ల కంపలు, తీగలు కాలిబాటను కప్పివేసినాయి. దోవ యిరకాటంగా ఉంది. దీనికి తోడు కాళ్ళనిండా ఆనెలు. ఒక కాలి చెప్పుకు ఉంగరం తెగిపోయింది. మందగుదివచ్చిన గొడ్డులాగ కాళ్ళీడ్చుకొంటూ నడుస్తున్నాడు. మనిషి గుమ్మడిపండులా గుమ్మటంగా, తాటికాయరంగుతో ఉంటాడు. నల్లబండపై నీళ్ళు గారినట్లు చెమట కారుతూ ఉంది. దారి సాగడంలేదు. 'పనుబాకు రైలుటేసిను యింకా పదిమైళ్ళుంది. ఒకమాదిరి కాలాడిస్తేనే గాని రైలందదు'—అనుకొంటూ నచ్చుకూరు చెరువు మొరవలో నడుస్తున్నాడు. చెరువులో నెంద్రకాయలు, నత్తగుల్లలు మెక్కడానికి వచ్చి నట్లుందొక పొట్టినక్క! పుల్లయ్యను చూచి చెట్లల్లోకి పరుగుదీసింది. పోతూ పోతూ మిట్టమీద నుండి ఒక్కసారి వెనక్కు తిరిగి చూచింది. 'పొట్టిబావ సగిణం! గెట్టి సగిణం!!'—అనుకొన్నాడు. ఇంకొంచెం నిబ్బరాన్ని పుంజుకొన్నాడు. గబగబ అడుగులు ముందుకు పడుతున్నాయి.

ఎండమొగం చూడకుండా, కష్టం జోలి పట్టించుకోకుండా, ఆ పల్లె టూళ్ళో అరవయ్యోపడిలో పడ్డాడు పుల్లయ్య. అంటే—అతడేమీ ఆగర్భ శ్రీమంతుడు కాడు. ఒక నాలుగు గుంటల మడి, ఎనిమిది గుంటల చేను మినహా భూమిపుత్రా ఏమీలేదు. అయితే అంతపూసాటుగ ఎలా బ్రతగ్గలిగాడు? అంటే-అతని ముత్తాతలు ఒక జోలెడు రాళ్ళు పెట్టిపోయారు. ఒక్కొక్కటి ఒక గుండ్రాయి మోవిన ఉంటాయి. అన్ని రాళ్ళూ ఒకటే రంగు! ముదురు ఎరుపు!

"ఓయ్ బావా! నిన్న అడివికి ఆవల తోలుంటి. దానితాడు తెగ, దాటు దోనెలో దోసిడు నీళ్ళు తాగితి. ఇయ్యాళ పడిశం పట్టిందోయ్!.... నోట్లో ముక్కుల్లో కూడా కారతా ఉంది" అని ఒక వయసు మళ్ళినతడు వస్తాడు.

"కణతలు పీకేస్తావుండాయ్ తాతా! తలపోటు సెప్పనలివిగాదు. రవంత మందియ్యి!" అంటూ ఒక పిల్లవాడు వస్తాడు.

"జరం తగిలింది మాఁవా! దీని సిగదరగ!....చలొస్తే ఎత్తెత్తి పారేస్తా ఉంది!" అంటూ ఒక నడికారాయన వణుకుతూ వస్తాడు.

పుల్లయ్య జోలి తీసుకుంటాడు. ఒక్కొక్క రాతిని ఒక్కొక్క చుట్టు సానరాతిమీద అరగదీస్తాడు. సత్తులోటా నిండుగ మంచినీళ్ళు తీసుకొంటాడు. అరగదీసిన మందు అందులో కలుపుతాడు. లేచి ఉత్తరముఖంగా నిలబడతాడు. సత్తులోటాను రెండు చేతులతో పైకెత్తి పట్టుకుంటాడు. 'తండ్రీ! ఏడుకొండలవాడా! నా మందుగాదు, నీ మందు సామీ! తల్లీ! బాట గంగమ్మా! పెనుమూరు ముత్యాలమ్మా! చంద్రగిరి మూలస్తానమ్మా! నా మందుగాదు. మీ మందు తల్లీ!" - అంటూభగవదర్పితంగా మూడు చుక్కలు నేలమీద వేస్తాడు. తలా ఒకగుక్క నోట్లో పోస్తాడు. సత్తులోటా నేలమీద బోర్లిస్తాడు.

అందరికీ ఏక మూలికా ప్రయోగం! అది రామబాణం లాంటిది!!

మందుకంటె నమ్మకం బాగా పనిచేసేటట్లుంది. ఆ సాయంత్రానికి రకీ మని తగ్గిపోతుంది. ఆ మరునాటి ఉదయాన 'తలనొప్పి తగ్గిపొయ్యింది!', 'జరం ఎగిరిపొయ్యింది మాఁవా?', 'పడిశం పారిపొయ్యింది గదంటే బావా!' అంటూ వస్తారు. ఉత్తుత్త మాటలతోగాదు. అంతో యింతో ముట్ట చెబుతారు. కూటిమీద కూరగా ఈ నాలుగు డబ్బులు ఉపయోగపడుతాయి.

అంతేగాదు. అనుభవం పుల్లయ్యకు అంగ సాముద్రికం, హస్త సాముద్రికం నేర్పింది. దానితో ఆయన మనిషిని ఎగాదిగా చూస్తాడు. టకా టకా పదిరాళ్ళు కొట్టేస్తాడు. ఏ ఒకటో రెండో తగులుతాయి. దానితో 'వక్కాకు' ఖర్చు గడిచిపోతుంది.

రామబాణం లాంటి మందు, శాస్త్రం చేతిలో ఉండిగూడ పుల్లయ్య భార్యను రక్షించుకోలేకపోయాడు. చెప్పకుండా, చెయ్యకుండా అంటే— అతని మందునుగాలి, శాస్త్రాన్నిగాని పరీక్షించకుండా ఒకనాడామె 'రామా! రామా!!' అంటూ రామసాన్నిధ్యాన్ని చేరుకుంది. పుల్లయ్య ఒంటరివాడై పోయాడు. ఊరికి నైఋతిమూల వున్న వూరిగుడిసెలో తన చెయ్యి తాను కాల్చుకొంటూ కాలం తోస్తున్నాడు.

సాధారణంగా పల్లెటూరి బ్రతుకుల్లో ఒక ప్రత్యేకత వుంటుంది. నాగరికత, సంస్కృతి అన్న పదాలకు వాళ్ళకు అర్థం తెలియదు. అయినా నాగరికత కంటే సంస్కృతి ఉత్కృష్టమని నడుచుకొంటూ వుంటారు. మట్టిలో మాణిక్యముంటుంది. వారి మొరటుతనంలో రాటుదేలిన గుణా లుంటాయి. కష్టాల్లో ఆదుకోవడం, సుఖాన్ని పంచుకోవడం, మంచిని ప్రేమించడం, చెడ్డను చీదరించుకోవడం—వారి రక్తంలో జీర్ణించుక పోయాయి. సంఘీభావం వారిలో పుంజీభూతంగా వుంది. ఈ మధ్య మున లయ్య పెళ్ళాం మునిమాపువేళ చిలకపచ్చ చీరగట్టి చేనిదగ్గర నుండి కసవు మోపు ఎత్తుకొనివస్తూ వుండిందట. నల్లమ్మోళ్ళ నరిసిగాడు తప్పత్రాగి ఒళ్ళు తెలియక, కళ్ళు భ్రమసి ఆమెను పట్టుకొన్నాడట. ఇది విని ఊళ్ళోవాళ్ళు

మండిపోయారు. దవడపళ్ళు రాలదన్నారు. తుమ్మచెక్క. బెల్లం ఊరవేసిన కుండలన్నీ దుమ్మచేశారు. ఆ రాత్రి పెద్దలంతా రచ్చబండ దగ్గర మద్దిస్తం చేశారు. 'తాగినోడికి నూరు రూపాయలు తప్పు'ని ఏకగ్రీవంగా తీర్మానించారు.

ఇంత కట్టుబాటు, సంస్కృతి వున్న పల్లెటూళ్లో పుల్లయ్యలాంటి ఒక వుడిగివ జీవికి, సంఘసేవికి తలదాచుకోవడానికి చోటు కరువైపోయింది. అందరూ 'థూ థూ' అని కారి మొగాన ఊశారు. 'మందు మాకు తీసుకోగూడదు. ఊళ్ళో ఒక పిట్టవాడి యింటి కడప తొక్కకూడదు'—అని మాట కట్టుకొన్నారు. ఎవ్వరో కుఱ్ఱకుంకలు మాటు మణిగిన వేళ పూరి గుడిసెకు నిప్పంటించారు. దైవాధీనంగా పుల్లయ్య బ్రతికి బయటపడ్డాడు. ఆ నాటినుండి బ్రతుకు దుర్భరమైపోయింది. పువ్వులమ్మిన చోట కట్టెలమ్మపలసి వచ్చింది. ఎప్పుడైతే ఊళ్ళో వాళ్ళు ఆ విధంగా నిర్ణయించుకున్నారని తెలిసిందో, అప్పుడే తానూ ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేశాడు. అందుకే బయలుదేరిపోతున్నాడు.

నచ్చుకూరు చెరువు మొరవదాటి మిట్ట ఎక్కాడు. పిల్లవాడు "ఒంటికి కూచ్చోవాలి తాతా!" అన్నాడు. భుజంమీద నుండి బుల్లోణ్ణి దించాడు. ఉసూరుమంటూ వెనక్కు తిరిగి చూశాడు. ఆ మిట్టమీద నుండి చూస్తే తనవూరు, గుంటకట్టమీద వెలగచెట్టు, పెదరాగిమాను, నల్లగా పొగ చూరిన తన యింటి మొండిగోడలు, కాలీకాలక నిలిచిన దూలాలు—అన్నీ మసక మసగ్గా కనిపిస్తున్నాయి. ఆ ఊళ్ళోనే తానూ, తన తలిదండ్రులూ, తాత ముత్తాతలూ—అందరూ పుట్టారు. అక్కడే పెరిగారు. అరవై సంవత్సరాలు తానూ కాలుమీద కాలు వేసుకుని బ్రతికాడు. అందరికీ అంతో యింతో చేతనైనంతవరకు సహాయం చేశాడు. అంత బాగా బ్రతికిన ఊళ్లో నుండి శాశ్వతంగా బయలుదేరి వచ్చేస్తుంటే, ఒక్కడైనా మాటవరసకు పలకరించిన పాపాన పోలేదు. తానేమి తప్పుచేశాడు?

పిల్లవాడు ఒంటికి కూర్చున్నాడు. ఒక తుమ్మెద తంగేడు పువ్వు మీద వాలింది. పొంచి చూస్తూవుండి, చిన్నగ దానితోక పట్టుకున్నాడు. తుమ్మెద పట్టుబడింది. విలవిలా కొట్టుకొంటూ వుంది. పిల్లవాడి కండ్లు మిలమిలా మెరుస్తున్నాయి.

మనసులో కారంగా, ఊరిమీద మమకారంగా పుల్లయ్య పల్లెవైపు చూస్తున్నాడు. అవే కాలి నిలిచిన మొండిగోడలు, ప్రక్కన్నే పచ్చంగా చిగిర్చిన చింతచెట్టు తన్నుజూచి నవ్వుతున్నాయి. అక్కడే, ఆ చింతచెట్టు క్రిందే. ఏడాది క్రిందట....

* * *

ఒకనాడు___

ప్రొద్దు నెత్తిమీద వుంధి. పుల్లయ్య మంచంమీద కూర్చున్నాడు. మండే ఎండ పొడలు పొడలుగా మంచంమీద పడుతూ వుంది. మధుమూర్తి సిగరెట్టు కాలుస్తూ 'షిరోపామిస్త్రి' చదివి చెబుతున్నాడు. అనుభవాలను అన్వయించుకొంటూ అర్థంచేసుకో యత్నిస్తున్నాడు పుల్లయ్య.

మధుమూర్తి ఆ ఊళ్ళో మహారాజు బిడ్డ. వయస్సు ముప్ఫయికి లోపుగా వుంటుంది. బి. ఏ. వరకు చదువుకున్నాడు. కొన్నాళ్ళపాటు ఉద్యోగంమీద మోజులో ఊరూరు తిరిగాడు. అప్పుడు ఊరూరి నీళ్ళు పడక భార్య జబ్బులో పడింది. రూపాయిని దమ్మిడిగా ఖర్చు పెట్టించింది. అహోరాత్రాలు సేవచేయించుకొనింది. కడకు నాలుగేళ్ళ పసివాణ్ణి అతని చేతుల్లో పెట్టి తాను వెళ్ళిపోయింది. మధుమూర్తి కళ్ళు కాయలుగాచేలా ఏడ్చాడు. అతనికి బ్రతుకుమీద మమకారం చచ్చిపోయింది. ఉద్యోగానికి స్వస్తి చెప్పాడు. పిల్లవానిలో భవిష్యత్తును చిత్రించుకొని, అన్ని ఆశలూ వాడిమీద పెట్టి ఊరుచేరాడు. భూమిరూపేణా బోలెడు ఆస్తి వుంది. దానిని సాగుచేయిస్తూ కాలం నెట్టుకొనివస్తున్నాడు.

ఊళ్ళో వాళ్ళందరూ రెండో పెండ్లి చేసుకొమ్మని పట్టుబట్టారు. ఎన్నో విధాల చెప్పిచూశారు. మధుమూర్తి సుతరామూ అందు కంగీకరించ లేదు. అతడంగీకరించక పోవడానికి ప్రబల కారణమొకటుంది. మధు మూర్తిని భూమిమీద పడవేసి అతని తల్లి పరమపదించింది. ఆ పురిట్లో కనుకందును పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేయడానికే అతని తండ్రి రెండో పెండ్లి చేసుకున్నాడు. అందువల్ల మధుమూర్తి సవతితల్లి ప్రేమను బాగా చవి చూశాడు ఎక్కడో, దూరంగా, పట్నంలో చదువుకొంటూంటే గూడ ఆ ప్రేమ ప్రభావము అంత దూరము పొగలు సెగలు కక్కుతూ పయనించేది. తండ్రి ఆమె చేతుల్లో తోలుబొమ్మ అయిపోయాడు. కన్నతల్లి లేని కొర తను స్మరిస్తూ, భావి జీవితాన్ని గురించి విచారిస్తూ మధుమూర్తి చాల బాధ పడేవాడు. ఒక్కొక్కరాత్రి చదువు కూడ మానేసి ఏకాంతంగా కూర్చుని ఏడ్చుకొనేవాడు. అంతా భగవన్నిర్ణయం. ఒకనాడు పొలం దగ్గర పినతల్లిని పాము కాటేసింది. ఆ దిగులులోనే తండ్రి మంచమెక్కాడు. ఎక్కిన మంచం దిగకుండా కన్ను మూశాడు. తనగతి తన బిడ్డకు సంక్రమించడం మధుమూర్తికి సుతరామూ ఇష్టంలేదు. అందుకే రెండో వివాహానికి తన అయిష్టం వెలిబుచ్చాడు.

తీరిక సమయాల్లో మధుమూర్తి, పుల్లయ్యతో కాలం గడుపుతూ వుంటాడు. పుల్లయ్య పూరింటి అరుగు ఒక చిన్న వుపన్యాస వేదిక. పుల్లయ్య అరవైఏళ్ళ అనుభవం వేదాంత రూపంగా బయటపడుతుంది. మధుమూర్తి నేటి రాజకీయాల్ని వివరిస్తాడు. పాత కొత్తల సమ్మేళనం! పరిహాసంగా మారుతుంది. ఫక్కుమని నవ్వుకొంటారు ఇద్దరూ.

ఆవేళ హస్తసాముద్రికాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నారు. అంతలో మధుమూర్తి కొడుకు దినకర్ నిద్రలేచి ఏడుస్తూ వచ్చాడు. మధుమూర్తి పిల్లవాణ్ణి ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకున్నాడు. సముదాయిస్తున్నాడు. దినకర్ యింటికి పోదాం రమ్మని బలవంతం చేస్తున్నాడు. దినకర్‌కు మంకుపట్టు

చిన్నప్పటి నుండి బాగా అలవాటయిపోయింది. తండ్రి తినిపిస్తేనేగాని తినడు. తండ్రి పక్కనుంటేగాని నిద్రపోడు. మధుమూర్తి అవస్థ పుల్లయ్యకు బాగా తెలుసు. మధుమూర్తి బాధలయినా భరిస్తాడు కానీ పిల్లవాని బాధ్య తను ఒకరిమీద పెట్టడానికి అంగీకరించడు. అలాంటప్పుడు ఏం జేయాలి? పుల్లయ్య మనస్సులో ఒక భావన లీలగా గోచరించింది.

"నీ చెయ్యిలా చూపు, నాయినా!" వున్నట్లుండి అడిగాడు పుల్లయ్య.

మధుమూర్తి కుడిచేతిని ముందుకు చాచాడు. అంతకుముందెప్పుడూ చూడనట్లుగా పుల్లయ్య అరచేతివంక పరీక్షగా చూశాడు.

"అదృష్టవంతుడివయ్యా!"

"ఎందుకూ?"

"అందరికీ అబ్బుతుందా ఆ బాగ్గెం! తినబుట్టినోడు తినాలిగానీ!"

"ఏమిటో ఆ భాగ్యం?" సందేహంగా అడిగాడు మధుమూర్తి.

"ముండగల్లరాలు సొత్తు, సొత్తులో చేరబోతూంది" మాట అనేసి వెర్రిగా నవ్వుతున్నాడు పుల్లయ్య.

"ఉండేది చాలక వెధవ సొత్తుకు ఆశిస్తానా?"

"అది గాదురా! నా పిచ్చితండ్రీ!! ఏదీ? నేను ఆశిస్తాను. నాకు రమ్మనమను చూద్దాం!"

ఇంతలో పిల్లవానిపోరు పెద్దదయింది. "మళ్ళీ వస్తా"నంటూ మధు మూర్తి వెళ్ళిపోయాడు. తన ఊహ ఎంతవరకు సమంజసమోనని ఒక్క క్షణం ఆలోచనలోపడ్డాడు పుల్లయ్య.

అన్నెం పున్నెం ఎరుగని ఆడపడుచు! జీవిత సుధారసాన్ని జుర్రు కుందామని ప్రయత్నించి పాత్ర అందుకొనే లోపల చేజారి, క్రిందబడి, పగిలిపోయింది. బాల వితంతువు అనంతమ్మ జాలిగా ఎదుట నిలబడింది. మధుమూర్తిని ప్రక్కన నిలబెట్టి చూచాడు పుల్లయ్య. ఇద్దరూ ఒకరికొకరు తోడుగా, ముద్దుగా, ఒద్దిగ్గా కనబడ్డారు. తృప్తిగా నవ్వుకొన్నాడు.

అనంతమ్మ ఆ ఊళ్ళో కలిగిన ఇంటి కోడలు. ఆమె అడుగుపెట్టిన వేళావిశేషమేమోగానీ, ఆరునెలల్లో అత్త మామ, మరో సంవత్సరానికి భర్త ఆమెవద్ద నుండి శాశ్వతంగా సెలవు దీసుకొన్నారు. నెత్తిన వేసికొని కాల్చుకొనే అంత ఆస్తితో ఒక్కతెగా నిలబడింది. ఇప్పు డామె చేతికి అడ్డు లేదు. 'కడపలో కాలుబెట్టిందో లేదో అందర్నీ మింగింది ముండ!' అని ఊళ్ళోవాళ్ళందరూ ఆమె మాటంటే చీదరించుకొంటారు. కానీ పిల్లా జెల్లా లేని పుల్లయ్యకు మాత్రం ఆమెమీద కాస్త జాలి. దీనికి తగ్గట్టుగ ఆమె కూడ తగిన ప్రతిఫలాన్ని అందిస్తూ ఉంటుంది.

అనుకోకుండా ఉండాలేగాని, అనుకుంటే అంతు దేల్చుకునే రకం పుల్లయ్య. అనుగుణంగా ప్రవర్తించాడు. అనుకున్నంతపనీ చేశాడు. ఆ మీదట మధుమూర్తి అనంతమ్మకు దాసుడైపోవడం, ఆమె అతన్ని వంచించి ఆస్తి లాక్కోవడం, ఆతని మనస్సు మార్చడానికి ఆమె వాడిన నాటు మందులలో అతనికి మతిభ్రమణ కలగడం, తుదకు అంతు తెలియకుండా దేశద్రిమ్మరికావడం, దినకర్ దిక్కులేని పక్షిలా వీధుల్లో నిలబడడం నెలల్లో జరిగిపోయింది.

దీనికి కారణం పుల్లయ్య అంటారు, ఊళ్ళోవాళ్ళంతా. అందరి కంటికీ అలుసయిపోయాడు. ఎవరూ మాట్లాడరు. ఏమి కావాలన్నా ఇవ్వరు. పైగా ఏదో సాకుబెట్టి తిట్టుతూ ఉంటారు. అయితే పుల్లయ్య మాత్రం ఏం చేస్తాడు? ఆధారంలేని ఒక లతకు ఆధారం కల్పిద్దా మనుకొన్నాడు. ఆ లత ఇంతయి, అంతయి, ఆ ఆధారాన్ని కబళించే సంగతి అతనికి మాత్రం ఏం తెలుసు? తెలియదు కాబట్టే తప్పు అనుభవిస్తున్నాడు. అందుకే ఇల్లు, పుట్టిన ఊరు వదలి, మడిచేను మూడుకాసులకు ధారపోసి దినకర్‌ను తీసుకుని బయలుదేరాడు.

*　　*　　*

"అబ్బా! ఏందో కరిసింది తాతా!"

అరిచాడు దినకర్. చేతిపట్టు వదలిపోయింది. గిలగిలా తన్నుకుంటూ

ఉండిన తుమ్మెద ఎగిరిపోయింది. పుల్లయ్య ఈ లోకంలో పడ్డాడు. ఆత్రంగా పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకున్నాడు. కాలిమీద ఎర్రచీమ పారాడుతూ ఉంది. నలిపి వేశాడు. కడసారిగా మరొక్కసారి ఊరివైపు చూశాడు. తాతముత్తాల సొత్తు స్మృతిచిహ్నం. తన జీవితానికి సాదృశ్యం. ఊరిమూల బూడిద గుట్టలో మొండిగోడలు, అరవై సంవత్సరాలుగా తనకు ఆశ్రయమిచ్చిన గూటిదూలాలు దీనదృక్కుల ప్రసరిస్తున్నట్లుంది. అమ్మ తొమ్మిదినెలలు మోసింది. ఈ యిల్లు అరవైఏళ్ళు ఆశ్రయ మిచ్చింది. అందుకేనేమో జననితో జన్మభూమిని పోలుస్తారు. ఓ వింతభావం అతని మనోవీధిలో మెదిలింది. రెండు కన్నీటిచుక్కలు టపటప రాలాయి. గిర్రున తిరిగి బయలుదేరాడు.

పుల్లయ్య పనపాకం రైల్వే స్టేషనులో అడుగు పెట్టేటప్పటికి కనుచీకటి పడింది. పిల్లవాడు 'ఆకలో' అని అరుస్తున్నాడు. కాళ్ళు కుక్కలు పెరికినట్లు పీకుతున్నాయి. ప్లాట్‌ఫారంమీద ఒక చిన్న మర్రిచెట్టు. ఆ చెట్టు క్రింద ఒక సిమెంటు బెంచీ. ఆ బెంచీమీద చతికిలబడ్డాడు. సద్దికూడు మూట విప్పాడు. పిల్లవానికంత పెట్టాడు. తానంత తిన్నాడు. ప్రక్కనే ఉందొక కొళాయి. కడుపునిండుగ నీళ్ళు త్రాగాడు. ప్రాణం లేచివచ్చినట్లనిపించింది. దోసిట్లో పట్టి రెండు గుక్కలు పిల్లవానికి తాగించాడు. రైలుబండి జాము రాత్రికి పైగా వస్తుందన్నారు. అంత లోపల అలా పడిలేద్దామనిపించింది. పైగుడ్డ పరుచుకొన్నాడు. పిల్లవాణ్ణి ప్రక్కలో పడుకోబెట్టుకొని పడుకొన్నాడు. కష్టమెరుగని ప్రాణం. పది పదకొండు మైళ్ళు కాళ్ళీడ్చుకుంటూ నడిచివచ్చాడు. బాగా అలసిపోయాడు. అలా పండుకొన్నాడో లేదో నిద్ర ముంచుకు వచ్చింది. బాగా నిద్రపోయాడు.

రైలు వచ్చింది. పోయింది. సగం రాత్రికి పైగా మరలా ఒక బండి వచ్చింది అదిగూడ పోయింది.

పుల్లయ్య నిద్రలేచేసరికి అరచేతి గీతలు బాగా తెలుస్తున్నాయి. తూర్పుపటమెగిరింది. మర్రిమానుమీద కాకులు లోకంమీద పడడానికేమో

కలిసి మాట్లాడుకొంటున్నాయి. ఒకటే గోలగా ఉంది. స్టేషన్ కెదురుగా బోడిగుట్ట. ఆ గుట్టనిండా నల్లరాళ్ళు. 'మా మాదిరి చలనరహితంగా పడి ఉన్నవాడివి మారుమూల పల్లెలో! ఎందుకొచ్చిన శ్రమ ఇదంతా! ఈ తీరయితే ఈ పట్నాల్లో పొట్టనింపుకోగలవా?'—అని పుల్లయ్యను చూచి వెక్కిరిస్తున్నాయి. ఎప్పుడు వచ్చిందో ప్లాట్‌ఫారంమీద రైలుబండి 'నే వెళతా' నంటూ కూతవేసి హెచ్చరిస్తూ ఉంది. ఆ కూతతో పుల్లయ్యకు మిగిలిన కాస్త నిద్రమత్తూ వదలిపోయింది. నిద్రబోతున్న దినకర్‌ను భుజాన వేసుకున్నాడు. ఆదరాబాదరా బండి ఎక్కాడు. వీడిపోయిన తలగుడ్డ భుజం మీదపడి క్రిందివరకు మానిబోదెమీది తీగలా జీరాడుతూ ఉంది. ఒక చేతిలో రాత్రి మిగిలిన సద్దికూడు మూట జారి క్రిందపడేటట్లుంది. అతని హడావుడి జూచి రైలు పెట్టెల్లోని వాళ్ళంతా నవ్వుతున్నారు.

"ఎక్కడికి పోవాలయ్యా?" అందులో ఒక పెద్దాయన అడిగాడు.

బండి వెళ్ళిపోతుం దేమో అన్న కలవరపాటుతో ఉన్నాడు పుల్లయ్య. "తిరపతికి" అని ముక్తసరిగ, త్రుంచినటుల సమాధానం చెప్పాడు.

"అయ్యో! నీ పాపం గూల! బండి పాకాలకు పోతుందిగదయ్యా!" ఆ మాటతో ఎగిరిపడ్డాడు పుల్లయ్య. ఎంత తొందరగ ఎక్కాడో అంత తొందరగ దిగేశాడు.

రైలు కదిలిపోయింది.

తిరుపతికి వెళ్ళేబండి తొమ్మిది గంటలకు పైగా వస్తుందన్నారు. ఈ లోపుగ పల్లు తోముకున్నాడు. కొళాయిలో నీరు ధారాళంగా వస్తూ ఉంది. తాను మొగం కడుక్కొన్నాడు. పిల్లవానికి మొగం కడిగాడు. చెరొక పిడికెడు సద్దికూడు తిందామని మూట విప్పాడు. ఎండిన మెతుకులు మేకుల్లా ఉన్నాయి. టిఫిన్లు, కాఫీలకు అలవాటుపడ్డాడు దినకర్. అది చూసేసరికి మనస్సు గతుక్కుమనింది. ఆరేండ్లు నిండీ నిండని పసివాడు. ఏమని అడుగుతాడు? ఈ తరగతి పిల్లవాండ్లకంతా భగవత్ప్రసాదితమైన ఆయుధం వాళ్ళ

చిన్న జేబుల్లో తయారుగ ఉంటుంది. దినకర్ కూడా దాన్నే ఉపయోగించాడు. గుడ్లనిండుగ నీళ్ళు కమ్ముకున్నాయి. పాలబుగ్గలమీద పిల్ల కాల్వలైనాయి. అవును మరి. దినకర్ కలిగిన ఇంటిబిడ్డ. అందులో ఒక్కగానొక్కడు. దొరలచేతి నిమ్మపండులా పెరిగాడు. కాలదోషం కొట్టింది. అయితే చస్తూ ఉంటే మాత్రం సింహం కసవు తింటుందా?

పుల్లయ్య ఆ దృశ్యాన్ని చూశాడు. అతని గుండె చెరువయింది. పిల్లవాణ్ణి అక్కున చేర్చుకున్నాడు. కళ్ళనీళ్ళు తుడిచాడు. స్టేషనుకు పది బారల దూరంలో చెట్టుక్రింద ఒక చిన్న టీ కొట్టుంది. పిల్లవాణ్ణి అక్కడికి తీసుకెళ్ళాడు. రెండు ఇడ్లీ తినిపించాడు. అరకప్పు టీ త్రాగించాడు. పేడ డబ్బులయిందని అంగడివాడు చేయి చాశాడు. ఆ చేతిని కొంతసేపు పరీక్షగా చూశాడు పుల్లయ్య.

"నీకు మొదట కొడుకు పుట్టాడు గద, నాయినా!"

ఆ మాటతో అమాంతంగా పైకి లేచాడు, అంగడివాడు. పుల్లయ్యను బలవంతంగా కూర్చోబెట్టాడు. అంగట్లో రెండు వక్కలు, ఆకులు తీసుకొన్నాడు. పావలా దక్షిణ బెట్టాడు. కుడిచేతిని శుభ్రంగా కడుక్కొన్నాడు. పైగుడ్డతో తడి ఒత్తివేశాడు. ముందుకు చాచాడు.

"నాయినా! అబ్బ, అమ్మకు నువ్వు ఒక్కడివే కొడుకువి. వాళ్ళు మిగిలించిందల్లా నిన్నొక్కణ్ణే ఈ భూమ్మీద? వాళ్ళు గూడ చెల్లిపోయారు. ఏమంటావ్?"

శాస్త్రానికి కూర్చుంటే పుల్లయ్య పలుకులో మలుపు ఉంటుంది. ప్రశ్నార్థకంగా అంగడివానివైపు చూశాడు. అతని మొగంలో ఆశ్చర్యం చిందులాడుతూ ఉంది. 'అవున'ని తల ఊపాడు. పుల్లయ్య గురి బాగా పారింది.

"చూడబ్బాయ్! బంగారంలాంటి పెళ్ళాం దొరికింది నీకు. ఆమెవల్ల సంసారం వృద్ధవుతుంది. అదృష్టరేఖ జీవితరేఖతో కలిసి శనిక్షేత్రానికి ఎగ

ప్రాకింది. ఇక పోతే వ్యాపారరేఖ బుధస్థానాన్ని చూస్తూ ఉంది. ఈ రెండు రేఖల ఫలితంగా నీ స్వశక్తితో నీకు మంచి భవిష్యత్తు కనబడుతూంది. ఈ చింతచెట్టు క్రింద చిల్లరంగడి తిరుపతి పెద్ద బజారులో పేరు దెచ్చుకొంటుంది!"

"అయితే నా కోరిక నెరవేరుతుందన్నమాట!" ఎగిరి గంతేశాడు అంగడివాడు.

పుల్లయ్య 'స్వరం' చూచుకొన్నాడు. చంద్రనాడి కొంచెం చల్లుతున్నట్లుంది. అయినా, 'దిననాడి' కాబట్టి ఫరవాలేదనుకొన్నాడు. "కాదు గీదంటే కాస్త ఆలస్యం కావచ్చు"నని చెప్పాడు. ఇంతలో రైల్వేస్టేషన్‌లో కొట్టిన గంట వినబడింది. బండి వచ్చేవేళ అయిందన్నారు. పుల్లయ్య తాంబూలాన్ని మడిచి ఒడిలో దోపుకున్నాడు. "వస్తా నాయినా!" అంటూ లేచాడు.

అంగడివాడు అంజలి ఘటిస్తూ సాగనంపాడు.

పిల్లవాణ్ణి చిన్నగా నడిపించుకొంటూ, పుల్లయ్య స్టేషన్‌లో అడుగు పెట్టాడు. మరలా రెండవసారి గంట కొట్టారు. తిరుపతికి టిక్కెట్టు కొన్నాడు. అంతలో బండి వచ్చి ఆగింది. టిక్కెట్ కొంగులో భద్రంగా ముడిపెట్టుకొన్నాడు. రైలు రద్దీగా ఉంది. ఎక్కడచూచినా సందు లేదు. బండి పోతుందేమోనని తొందర తొందరగా ఈ ప్రక్కకు, ఆ ప్రక్కకు పరుగెత్తాడు. ఒక పెట్టె మాత్రం ఖాళీగా కనబడింది. అందులో ఎక్కాడు. 'పరుపులు గిరుపులు బలే బాగుండాయి! ఎర్రినాయాలి గుంపు ఎందుకట్ల తొక్కలాడతా ఉండారు!' అనుకొన్నాడు. పిల్లవాణ్ణి కూర్చోబెట్టాడు. ఎదురుగ ఉన్న నిలువుటద్దంలో చూచుకొని తలపాగా సర్దుకొన్నాడు. బుర్రమీసం దువ్వుకొన్నాడు. ధీమాగా కూర్చున్నాడు.

బండి కదులుతూ ఉంది. టి.టి.ఇ. అదే పెట్టెలో ఎక్కాడు. పుల్లయ్య వాలకం చూసి మంచి కేసు అని నవ్వుకున్నాడు. టిక్కెట్టు కోసం చెయ్యిచాశాడు. పుల్లయ్య కొంగు ముడి విప్పి టిక్కెట్టు చూపించాడు.

"మూడో తరగతి టిక్కెట్టుతో మొదటి తరగతిలో దొర మాదిరి కూర్చున్నావే?"

"ఈ కడనుండి, ఆ కడిదాక రైలంతా ఒకటే గద నాయినా! మల్లా ఏంది దీంట్లో రొండు రకాలు?"

"ఆఁ! మాటలు గూడ జోరుగా ఉన్నాయే! ఆ పిల్లోడి టిక్కెట్టెక్కడ?"

"బుడంకాయంత బుల్లోడు! వాడికేంది నాయినా టిక్కెట్టు!"

"అదంతా ఏమీ జరగదు. నువ్వు మూడో తరగతి 'టిక్కెట్టు'తో మొదటి తరగతిలో ప్రయాణం చేసినందుకు పిల్లోడికి టిక్కెట్టు కొననందుకు అదనపు చార్జీ కట్టాలి. ఎత్తు డబ్బు!"

టి. టి. ఇ. గదమాయించాడు. డబ్బులు మాట ఎత్తేసరికి పుల్లయ్య గుండెల్లో రాయి పడింది. అయినా మనిషి తొణకలేదు. టి.టి.ఇ.ని పరిశీలనగా చూశాడు. వయస్సు పాతిక పైగా ఉంటుంది. ఒత్తుగా పెరిగిన గడ్డము మత్తుగా ఎర్రబారిన కన్నులూ....మనిషి చూడ్డానికి భయంకరంగా కన్పిస్తున్నాడు....కానీ వయస్సుకు తగ్గ తేజస్సు ఆ మొగాన గోచరించలేదు. మరలా డబ్బుకోసం చాచిన అరచేతివైపు దృష్టి మరల్చాడు. హృదయరేఖ సూర్య స్థానంలో తెగి ఉంది. వాతలు బెట్టినట్లుగ వివాహ రేఖలు రెండున్నాయి. పుల్లయ్య ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేశాడు. ఇదంతా నిమిషాల్లో జరిగిపోయింది.

"నాయినా! నువ్వు ప్రేమించిన అమ్మాయికి పెండ్లయిపొయ్యింది గదా....!"

డబ్బుకోసం చేయి చాచిన చెయ్యి మెల్లంగా క్రిందికి జారిపోయింది. మానుతూ ఉండిన గాయం మరలా కెలికినట్లయింది. విచారంగా పుల్లయ్య ప్రక్కన కూర్చున్నాడు. ఇంతలో ముంగిలిపట్టు హాల్టులో బండి నిల్చింది.

పుల్లయ్య టి.టి.ఇ. కుడిచేతిని పట్టుకొన్నాడు. రైలుకూత జయ ధ్వానం పలికింది. రైలుసాగింది. శాస్త్రం ఆరంభమయింది. రైలు బాట

ప్రక్కన చెట్లుచేమలు వెనక్కి పరుగెడుతూన్నాయి. పుల్లయ్య గతంలోనికి దారి తీశాడు. బండి మంచి వేగాన్ని లంఘించుకొనింది. శాస్త్రం భవిష్యత్తులో ఘాటుగా, నిరాఘాటంగా, నీళ్ళ వాటంగా పరుగులు దీస్తూ ఉంది. కదనరంగంలో విజయాన్ని సాధించి తిరిగివచ్చే వీరసైనికుడిలా హుందాగా నడుస్తూ, ప్లాట్‌ఫారంలోని ప్రయాణీకులు ఆహ్వానిస్తూంటే తిరుపతి ప్లాట్‌ఫారంలో బండి ఆగింది. శాస్త్రం విజయవంతం అయింది.

పుల్లయ్య టి.టి.ఇ. ధర్మాన గేటుదాటి బయటపడ్డాడు. స్టేషను ముందుగా వచ్చేపోయే కార్లు, రిక్షాలు, జనం....గంగమ్మ జాతర జరిగినట్లు రంపు! పొట్టః రకొచ్చిన జొన్నచేనిదగ్గర సీతాకోక చిలుకల్లా స్త్రీలు.... అంతా వింతగా ంది. విసిరిపారేసినట్లున్న పల్లెటూళ్ళో బ్రతికిన పుల్లయ్యకు ఏదో క్రొత్త ప్రపంచంలో అడుగుబెట్టినట్లనిపించింది. 'ఈ కొత్తలోకంలో బతగ్గలమా!' అన్న సందేహం గలిగింది. ఒక్క క్షణం నిలబడిపోయాడు. చింతచెట్టు క్రింద చిల్లర అంగడి, రైలుపెట్టెలో టి.టి.యి. కనుల ముందు మెదిలారు. "నోకం తెలిస్తే లోకంలో కూటికి కొదవలేదులే!" అన్న భావం హృదయాంతరాళంలో పుట్టి, ముఖాన్ని ఆవరించుకొని, కన్నులలో సంతృప్తిగ, పెదవులపై చిరునవ్వుగ పైకి వచ్చింది. అమాంతంగా పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకొని గుండెకు హత్తుకొన్నాడు. దినకర్ బిత్తరపోయి చూస్తున్నాడు. చిరునవ్వులో ఆత్మసంతృప్తి చిందులాడుతుంటే, పిల్లవాణ్ణి పైకి తేవాలన్న పట్టుదల, ఆత్మవిశ్వాసం ముందుకు లాగుతూంటే, పుల్లయ్య ముందుకు అడుగువేశాడు. ★

డిసెంబరు 62, ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక